

Στρατηγικές Περιοχές και Ευρωπαϊκή Πολιτική Η περίπτωση της Κρήτης

Συμπεράσματα, σενάρια και προτεραιότητες πολιτικής

Χανιά, 6–7 Ιουλίου 2026

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ
ΘΑΛΑΣΣΑ

ΑΙΓΑΙΟ
ΠΕΛΑΓΟΣ

ΚΡΗΤΗ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ
ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

Διοργάνωση

Ίδρυμα Κωνσταντίνος Κ. Μητσοτάκης
Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος»
Ίδρυμα Hanns Seidel

Έκδοση: Ίδρυμα Κωνσταντίνος Κ. Μητσοτάκης
Αθήνα, Σεπτέμβριος 2026

ΕΚΔΟΣΗ

Ίδρυμα Κωνσταντίνος Κ. Μητσοτάκης

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2026

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Γεώργιος Βουρλάκης, Υπεύθυνος Ανάπτυξης και Προγραμμάτων, Ίδρυμα

Κωνσταντίνος Κ. Μητσοτάκης

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ FUTURE LAB

Γεώργιος Πλεύρης, Επικεφαλής Στρατηγικού Σχεδιασμού και Διεθνούς Συνεργασίας,

Γραφείο Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Οι ιδιότητες των ομιλητών, των συντονιστών και των συντελεστών της έκδοσης

αναφέρονται όπως ίσχυαν κατά τη διεξαγωγή της Πολιτικής Ακαδημίας (Ιούλιος 2026)

Η έκδοση αποδίδει συνθετικά τις εργασίες της Πολιτικής Ακαδημίας. Οι απόψεις και οι προτάσεις που περιλαμβάνονται σε αυτήν δεν αποτελούν κατ' ανάγκην επίσημες θέσεις των διοργανωτών. Τα σενάρια του Future Lab αναπτύχθηκαν ως εργαλεία στρατηγικού προβληματισμού και δεν συνιστούν προβλέψεις για μελλοντικές εξελίξεις.

© 2026 Ίδρυμα Κωνσταντίνος Κ. Μητσοτάκης. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή αποσπασμάτων με σαφή αναφορά στην πηγή. Η αναπαραγωγή φωτογραφικού υλικού υπόκειται στα δικαιώματα του εκάστοτε δημιουργού ή δικαιούχου.

Περιεχόμενα

	Η Ακαδημία με μια ματιά.....	4
1	Γιατί η Κρήτη, γιατί τώρα	6
2	Μια νέα κοινότητα πολιτικής παιδείας	7
3	Τέσσερις συζητήσεις, ένα κοινό νήμα	8
4	Πέντε προτεραιότητες πολιτικής	9
5	Future Lab.....	12
	Τέσσερα σενάρια για την Ελλάδα του 2036	
6	Τι μας είπαν οι συμμετέχοντες	21
7	Κατευθύνσεις για τη συνέχεια της Πολιτικής Ακαδημίας	22
	Πρόγραμμα Ακαδημίας	24

Η Ακαδημία με μια ματιά

Η Πολιτική Ακαδημία σε αριθμούς

2 ημέρες

34 συμμετέχοντες

3 συνεργαζόμενα ιδρύματα

4 θεματικά πεδία

11 εισηγητές + 4 συντονιστές

4 εναλλακτικά σενάρια για το 2036

11 συμμετέχοντες στο Future Lab - 1 νέα κοινότητα στρατηγικού διαλόγου

Η Ακαδημία «Στρατηγικές Περιοχές και Ευρωπαϊκή Πολιτική» είναι μια πρωτοβουλία πολιτικής εκπαίδευσης και στρατηγικού προβληματισμού για νέους επαγγελματίες και ερευνητές. Στόχος της είναι να συνδέσει τις μεγάλες ευρωπαϊκές επιλογές με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των περιφερειών και να συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας νέας γενιάς επαγγελματιών με ευρωπαϊκό προσανατολισμό, επίγνωση της περιφερειακής διάστασης των δημόσιων πολιτικών και ικανότητα στρατηγικής σκέψης.

Η ιδιαίτερη προσέγγιση της Ακαδημίας βρίσκεται στην επιλογή μιας στρατηγικής περιφέρειας ως σημείου συνάντησης διαφορετικών πεδίων πολιτικής. Η ασφάλεια, η ενέργεια, η ανάπτυξη, το κλίμα και οι δημογραφικές μεταβολές σχεδιάζονται συχνά ως διακριτές πολιτικές. Σε περιφερειακό επίπεδο, όμως, αλληλεπιδρούν, δημιουργούν κοινές πιέσεις και θέτουν σύνθετα διλήμματα εφαρμογής. Η περιφέρεια δεν αποτελεί, επομένως, απλώς τον τόπο διεξαγωγής της Ακαδημίας, αλλά το πεδίο μέσα από το οποίο μπορούν να γίνουν ορατές οι αλληλεξαρτήσεις μεταξύ διαφορετικών πολιτικών και οι προκλήσεις που ανακύπτουν όταν οι ευρωπαϊκές επιλογές καλούνται να εφαρμοστούν σε συγκεκριμένες τοπικές συνθήκες.

Η ίδια λογική αποτυπώνεται και στη δομή της Ακαδημίας. Οι θεματικές συζητήσεις ξεκινούν από τις σημερινές προκλήσεις, η σύνθεσή τους αναδεικνύει οριζόντιες προτεραιότητες και το Future Lab μεταφέρει τον προβληματισμό σε εναλλακτικές εκδοχές του μέλλοντος. Έτσι, η Ακαδημία δεν περιορίζεται στη διάγνωση επιμέρους προβλημάτων, αλλά επιχειρεί να συνδέσει την κατανόηση του παρόντος με τη

διερεύνηση των αλληλεξαρτήσεων και τη στρατηγική προετοιμασία για διαφορετικές μελλοντικές συνθήκες.

Η Πολιτική Ακαδημία γεννήθηκε από τη συνεργασία τριών ιδρυμάτων με διακριτή ταυτότητα και συμπληρωματική εμπειρία. Το [Ίδρυμα Κωνσταντίνος Κ. Μητσοτάκης](#) συνδέει την ιστορική μνήμη και το πολιτικό αρχείο του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη με τον σύγχρονο δημόσιο προβληματισμό και τη στρατηγική σκέψη. Το [Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος»](#) διαθέτει μακρά εμπειρία στην ιστορική έρευνα και την εκπαίδευση και οργανική σχέση με την Κρήτη. Το [Ίδρυμα Hanns Seidel](#) δραστηριοποιείται διεθνώς στην πολιτική εκπαίδευση, τον ευρωπαϊκό διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ θεσμών και κοινωνιών.

Η σύμπραξη αυτή συνδέει την ιστορική γνώση με τον σύγχρονο πολιτικό προβληματισμό, την ευρωπαϊκή προοπτική με την περιφερειακή εμπειρία και την πολιτική εκπαίδευση με τη στρατηγική σκέψη.

Η πρώτη Πολιτική Ακαδημία πραγματοποιήθηκε στα Χανιά, ιδιαίτερη πατρίδα του Κωνσταντίνου Κ. Μητσοτάκη, στις 6 και 7 Ιουλίου 2026. Δύο ημέρες συζητήσεων σε τέσσερα πεδία πολιτικής —γεωπολιτική και ασφάλεια, ενεργειακή μετάβαση, βιώσιμη ανάπτυξη και τουρισμός, κλιματική κρίση και ανθρώπινη κινητικότητα— ολοκληρώθηκαν με το Future Lab, στο οποίο 11 συμμετέχοντες συνδιαμόρφωσαν τέσσερα εναλλακτικά σενάρια για την Ελλάδα της επόμενης δεκαετίας.

Για το Ίδρυμα Κωνσταντίνος Κ. Μητσοτάκης, η Πολιτική Ακαδημία σηματοδοτεί την έναρξη ενός νέου κύκλου δράσης που συνδέει την ιστορική γνώση με την πολιτική παιδεία, τον σύγχρονο δημόσιο διάλογο και τη στρατηγική σκέψη για το μέλλον.

Η παρούσα έκδοση αποτυπώνει αυτή τη διαδρομή: συνοψίζει τα βασικά συμπεράσματα των θεματικών συζητήσεων, αναδεικνύει τις οριζόντιες προτεραιότητες που προέκυψαν από τη σύνθεσή τους, παρουσιάζει τη μεθοδολογία και τα σενάρια του Future Lab και καταγράφει τα βασικά ευρήματα της αξιολόγησης των συμμετεχόντων.

1. Γιατί η Κρήτη, γιατί τώρα

Η Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί μία από τις κρισιμότερες στρατηγικές περιοχές της Ευρώπης. Είναι ο χώρος όπου η γεωπολιτική και η ασφάλεια συναντούν την ενεργειακή μετάβαση, την κλιματική πίεση, την ανθρώπινη κινητικότητα και την ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη. Η Κρήτη συμπυκνώνει με ιδιαίτερη ένταση αυτές τις προκλήσεις και τις δυνατότητες. Δεν αποτελεί απλώς μια νησιωτική περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο οι μεγάλες ευρωπαϊκές επιλογές αποκτούν συγκεκριμένη τοπική διάσταση και άμεσο κοινωνικό και αναπτυξιακό αντίκτυπο.

Η επιλογή της Κρήτης δεν ήταν, επομένως, απλώς γεωγραφική. Στο νησί συναντώνται τέσσερα κρίσιμα πεδία ευρωπαϊκής πολιτικής που συχνά εξετάζονται χωριστά:

- i. **η άμυνα και η ασφάλεια**, με τη γεωγραφική θέση και τις στρατηγικές υποδομές του νησιού να ενισχύουν τον ρόλο της Ελλάδας στην Ανατολική Μεσόγειο
- ii. **η ενεργειακή μετάβαση και η στρατηγική αυτονομία**, με επίκεντρο τις διασυνδέσεις, το υψηλό δυναμικό ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την ανάγκη για επαρκείς δυνατότητες αποθήκευσης
- iii. **η βιώσιμη ανάπτυξη και ο τουρισμός**, σε έναν ώριμο προορισμό που καλείται να διαχειριστεί τις πιέσεις που δημιουργεί η ίδια του η επιτυχία
- iv. **η κλιματική ανθεκτικότητα και η ανθρώπινη κινητικότητα**, με τη λειψυδρία, τις μεταναστευτικές πιέσεις και τη δημογραφική συρρίκνωση να δημιουργούν σύνθετες και αλληλένδετες προκλήσεις.

Οι βασικές στρατηγικές επιλογές στους τομείς αυτούς διαμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η αποτελεσματικότητά τους, όμως, κρίνεται στον τόπο όπου εφαρμόζονται. Σε αυτή ακριβώς τη σύνδεση του ευρωπαϊκού με το περιφερειακό και του στρατηγικού με το τοπικό στηρίχθηκε η πρώτη Πολιτική Ακαδημία: στην πεποίθηση ότι **η ποιότητα των δημόσιων πολιτικών μετριέται τελικά στην εφαρμογή τους και ότι οι περιφέρειες χρειάζονται στελέχη**

ικανά να κατανοούν το ευρωπαϊκό πλαίσιο και να το συνδέουν με εφαρμόσιμες επιλογές σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

2. Μια νέα κοινότητα πολιτικής παιδείας

Η Ακαδημία σχεδιάστηκε εξ αρχής με περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων και έμφαση στον διάλογο, στην ενεργό συμμετοχή και στην ανταλλαγή απόψεων και διαφορετικών οπτικών. Στόχος δεν ήταν να δημιουργηθεί απλώς ένα ακόμη δίκτυο νέων επαγγελματιών και ερευνητών, αλλά μια κοινότητα με πολιτική παιδεία, κρίση και συμμετοχή ως κοινό υπόβαθρο.

Οι 34 συμμετέχοντες δεν περιορίστηκαν στην παρακολούθηση των εισηγήσεων. Συνομίλησαν απευθείας με τους ομιλητές, έθεσαν ερωτήματα, αντάλλαξαν απόψεις και συνέβαλαν ενεργά στις συζητήσεις. Στο τέλος του διημέρου, 11 από αυτούς έλαβαν μέρος στο Future Lab και συνδιαμόρφωσαν τα τέσσερα εναλλακτικά σενάρια για την Ελλάδα της επόμενης δεκαετίας.

Η επιλογή των συμμετεχόντων

Η συμμετοχή στην Ακαδημία πραγματοποιήθηκε έπειτα από ανοικτή πρόσκληση και ηλεκτρονική υποβολή αιτήσεων. Η πρόσκληση απευθυνόταν σε νέους επαγγελματίες και ερευνητές έως 40 ετών, με σπουδές σε συναφή πεδία —πολιτικές επιστήμες, διεθνείς σχέσεις, οικονομικά, περιβαλλοντικές σπουδές, βιωσιμότητα και νομική— και με επαγγελματική, ακαδημαϊκή ή εθελοντική εμπειρία στον δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα ή στην κοινωνία των πολιτών.

Οι αιτήσεις αξιολογήθηκαν με βάση τη συνάφεια του ακαδημαϊκού και επαγγελματικού προφίλ, τα κίνητρα συμμετοχής και την εμπειρία σε πεδία πολιτικής και δημόσιας δράσης. Παράλληλα, επιδιώχθηκε η ισόρροπη εκπροσώπηση φύλων και διαφορετικών επαγγελματικών κλάδων, ώστε η σύνθεση της ομάδας να ευνοεί την πολυφωνία και την ανταλλαγή εμπειριών. Ο αριθμός των θέσεων διατηρήθηκε σκόπιμα περιορισμένος, ώστε να διασφαλιστούν οι προϋποθέσεις για ουσιαστική αλληλεπίδραση μεταξύ συμμετεχόντων και ομιλητών.

Η συμμετοχή ήταν δωρεάν και, με την ολοκλήρωση της Ακαδημίας, χορηγήθηκε πιστοποιητικό επιτυχούς παρακολούθησης. Γλώσσα εργασίας ήταν η ελληνική.

Τι ξεχώρισαν οι συμμετέχοντες

Το στοιχείο που εκτιμήθηκε περισσότερο ήταν η δυνατότητα άμεσου διαλόγου με ανθρώπους που συμμετέχουν στη χάραξη, στην εφαρμογή και στην ανάλυση δημόσιων πολιτικών, καθώς και η ουσιαστική συζήτηση που αναπτύχθηκε γύρω από τις εισηγήσεις. Η αναλυτική αποτίμηση της αξιολόγησης παρουσιάζεται στην ενότητα 6.

3. Τέσσερις συζητήσεις, ένα κοινό νήμα

Το πρόγραμμα διαρθρώθηκε σε τέσσερις θεματικές συζητήσεις, διαφορετικές ως προς το αντικείμενο αλλά συνδεδεμένες από έναν κοινό προβληματισμό: πώς οι μεγάλες ευρωπαϊκές και διεθνείς μεταβολές επηρεάζουν τις περιφέρειες και πώς μπορούν να μεταφραστούν σε αποτελεσματικές επιλογές πολιτικής σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η σύνθεση των εισηγητών αποτέλεσε συνειδητή επιλογή στον σχεδιασμό της Ακαδημίας. Στις συζητήσεις συμμετείχαν πολιτικοί με εμπειρία σε εθνικό επίπεδο, εκπρόσωποι της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης, πανεπιστημιακοί, δημοσιογράφοι και ειδικοί με τεχνική και συμβουλευτική εμπειρία. Η συνύπαρξη διαφορετικών θεσμικών και επαγγελματικών οπτικών επέτρεψε να συνδεθεί η στρατηγική ανάλυση με την εμπειρία της εφαρμογής και οι εθνικές και ευρωπαϊκές επιλογές με τις ιδιαίτερες ανάγκες και δυνατότητες των περιφερειών.

Παρά τη διαφορετική αφετηρία κάθε θεματικής, οι τέσσερις συζητήσεις ανέδειξαν ένα κοινό ζητούμενο: πώς η γεωπολιτική αστάθεια, η ενεργειακή και κλιματική μετάβαση, οι αναπτυξιακές πιέσεις και οι δημογραφικές μεταβολές μπορούν να αντιμετωπιστούν με πολιτικές που ενισχύουν ταυτόχρονα την ανθεκτικότητα, την οικονομική προοπτική και την κοινωνική συνοχή.

Ο πίνακας που ακολουθεί συνοψίζει τη σύνθεση των εργασιών. Το πλήρες πρόγραμμα της Ακαδημίας παρατίθεται στο Παράρτημα.

Θεματική	Ομιλητές	Κεντρικό ερώτημα
Ανατολική Μεσόγειος: γεωπολιτικές προκλήσεις και ευρωπαϊκές προτεραιότητες	Ντόρα Μπακογιάννη <i>Συντονισμός: Βασίλης Νέδος</i>	Πώς μεταβάλλεται η γεωστρατηγική θέση της Ελλάδας και της Κρήτης σε ένα περιβάλλον ανακατανομής ισχύος;
Ενεργειακή μετάβαση και στρατηγική αυτονομία	Νικόλαος Καλογεράς Παναγιώτης Σημανδηράκης Μιχάλης Ζερβάκης Δημήτρης Κόλλιας <i>Συντονισμός: Γεώργιος Πλεύρης</i>	Πώς μπορεί το ενεργειακό δυναμικό να μετατραπεί σε ανθεκτικές υποδομές, μεγαλύτερη ενεργειακή ασφάλεια και μακροπρόθεσμο όφελος για τις τοπικές κοινωνίες;
Βιώσιμη ανάπτυξη και τουρισμός	Κυριάκος Κώτσογλου Τάσος Αλόγλου Γεώργιος Τσίνας <i>Συντονισμός: Δημήτρης Μιχελογιάννης</i>	Πώς μπορεί η τουριστική ανάπτυξη να στηρίζει την οικονομία χωρίς να υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής των κατοίκων και τη βιωσιμότητα των προορισμών;
Κλιματική κρίση και ανθρώπινη κινητικότητα	Δημήτρης Καιρίδης Μάνος Καραγιάννης Γιάννης Βουρδουμπάς <i>Συντονισμός: Γεώργιος Βουρλάκης</i>	Πώς αλληλεπιδρούν η κλιματική πίεση, η ανθρώπινη κινητικότητα και οι δημογραφικές μεταβολές και ποιες προκλήσεις δημιουργούν για την ανθεκτικότητα των περιφερειών;

4. Πέντε προτεραιότητες πολιτικής

Παρά τη διαφορετική θεματική αφετηρία των τεσσάρων συζητήσεων, αναδείχθηκαν πέντε οριζόντιες προτεραιότητες με ιδιαίτερη σημασία για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή δημόσιων πολιτικών. Αποτυπώνονται εδώ συνθετικά, ως σημεία αναφοράς για περαιτέρω διάλογο και επεξεργασία.

ι. Η ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία προϋποθέτει κοινωνική συνοχή και θεσμική ανθεκτικότητα

Η μετάβαση προς ένα περισσότερο πολυπολικό διεθνές σύστημα, οι συγκρούσεις στην ευρωπαϊκή γειτονία και η αύξηση των αμυντικών δαπανών αναδιατάσσουν τις πολιτικές και δημοσιονομικές προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συζήτηση ανέδειξε ότι η ασφάλεια και η άμυνα συνδέονται άμεσα με ζητήματα κοινωνικής συνοχής, δημοκρατικής ανθεκτικότητας και κράτους δικαίου. Στο ίδιο πλαίσιο, συζητήθηκαν η ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων ως παράγοντας

περιφερειακής σταθερότητας και η σημασία των ελληνοτουρκικών σχέσεων για το ευρύτερο περιβάλλον ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο.

ii. Η ενεργειακή μετάβαση δεν είναι μόνο ζήτημα παραγωγής ενέργειας: κρίνεται στα δίκτυα, στην αποθήκευση και στη θεσμική επάρκεια

Η Ελλάδα διαθέτει σημαντικό δυναμικό ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το κρίσιμο ζητούμενο, ωστόσο, δεν είναι μόνο η περαιτέρω αύξηση της παραγωγής, αλλά η δυνατότητα του ενεργειακού συστήματος να την αξιοποιήσει αποτελεσματικά: μέσω της αποθήκευσης, της αναβάθμισης και διασύνδεσης των δικτύων και της θεσμικής ικανότητας σχεδιασμού και υλοποίησης έργων με μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Παράλληλα, αναδείχθηκε η σημασία της ουσιαστικής συμμετοχής της τοπικής αυτοδιοίκησης, των πανεπιστημίων, των επιχειρήσεων και των τοπικών κοινωνιών στην ενεργειακή μετάβαση. Η συζήτηση έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στους μηχανισμούς που μπορούν να συνδέσουν την ενεργειακή και τεχνολογική μετάβαση με απτό τοπικό όφελος, ενισχύοντας τη σχέση ανάμεσα στην καινοτομία, στην παραγωγική δραστηριότητα και στις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών.

iii. Η βιωσιμότητα του τουρισμού προϋποθέτει την ποιότητα ζωής των κατοίκων

Η αυξανόμενη τουριστική πίεση, η επιβάρυνση των δημόσιων υποδομών, η άνοδος του κόστους στέγασης και η επέκταση της βραχυχρόνιας μίσθωσης δεν αποτελούν απλώς παρενέργειες της τουριστικής ανάπτυξης· αναδεικνύουν τα όρια του υφιστάμενου μοντέλου. Όταν επιβαρύνεται συστηματικά η καθημερινότητα των κατοίκων, υπονομεύεται μακροπρόθεσμα και η ποιότητα και ελκυστικότητα του ίδιου του προορισμού. Οι δημογραφικές πιέσεις και οι ελλείψεις ανθρώπινου δυναμικού προσθέτουν μια ακόμη διάσταση στην πρόκληση.

Στο πλαίσιο αυτό, η συζήτηση ανέδειξε ευρύτερα το ζήτημα της σχέσης μεταξύ των εσόδων που παράγει η τουριστική δραστηριότητα και των αναγκών των τοπικών κοινωνιών. Έμφαση δόθηκε στην ανάγκη οι πόροι που συνδέονται με τον τουρισμό να συμβάλλουν ουσιαστικότερα στη χρηματοδότηση υποδομών, δημόσιων

υπηρεσιών και παρεμβάσεων που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των προορισμών.

iv. Η κλιματική κρίση και η ανθρώπινη κινητικότητα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αλληλένδετες προκλήσεις

Η ανθρώπινη κινητικότητα αποτελεί σύνθετο διακρατικό ζήτημα, το οποίο δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά από ένα κράτος μεμονωμένα. Οι κλιματικές πιέσεις, οι συγκρούσεις, οι αναπτυξιακές ανισότητες και οι δημογραφικές μεταβολές ενδέχεται να εντείνουν τόσο τις διασυνοριακές όσο και τις εσωτερικές μετακινήσεις πληθυσμών.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις εσωτερικές μετακινήσεις και στον κίνδυνο περαιτέρω δημογραφικής αποδυνάμωσης ορισμένων περιοχών, παράλληλα με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού στα αστικά κέντρα. Οι μεταβολές αυτές έχουν άμεσες συνέπειες για τη στέγαση, την αγορά εργασίας, τις υποδομές και την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Παράλληλα, αναδείχθηκε η εξωτερική διάσταση της ανθρώπινης κινητικότητας και η σημασία της συνεργασίας με τρίτες χώρες της ευρύτερης περιοχής.

v. Η Κρήτη μπορεί να αποτελέσει πεδίο εφαρμογής ολοκληρωμένων ευρωπαϊκών πολιτικών

Ένα από τα κεντρικά συμπεράσματα της Ακαδημίας ήταν ότι οι σύνθετες προκλήσεις δεν αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά από έναν μόνο φορέα ούτε με αποσπασματικές παρεμβάσεις. Η Κρήτη αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα περιφέρειας στην οποία η γεωπολιτική, η ενέργεια, ο τουρισμός, η κλιματική ανθεκτικότητα και η ανθρώπινη κινητικότητα συνυπάρχουν και αλληλεπιδρούν στην πράξη.

Ακριβώς γι' αυτό το λόγο μπορεί να λειτουργήσει ως πεδίο ολοκληρωμένης εφαρμογής πολιτικών που συνδέουν διαφορετικούς τομείς και επίπεδα διακυβέρνησης. Αυτό προϋποθέτει μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, επαρκείς υποδομές, θεσμική συνέχεια, συντονισμό μεταξύ κεντρικής διοίκησης και αυτοδιοίκησης και ουσιαστική συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών. Η ανθεκτικότητα μιας περιφέρειας δεν αποτελεί αποτέλεσμα μιας μεμονωμένης πολιτικής, αλλά της συνέπειας και του

συντονισμού των επιλογών που διαμορφώνουν συνολικά την αναπτυξιακή της πορεία.

Το κοινό νήμα των πέντε προτεραιοτήτων βρίσκεται ακριβώς στην αλληλεξάρτησή τους: σε περιφερειακό επίπεδο, η ασφάλεια, η ενέργεια, η ανάπτυξη, το κλίμα και οι δημογραφικές μεταβολές παύουν να αποτελούν διακριτά πεδία πολιτικής και συναντώνται στην εφαρμογή.

5. Future Lab: τέσσερα σενάρια για την Ελλάδα του 2036

Το Future Lab σχεδιάστηκε ως συμμετοχικό εργαστήριο στρατηγικού σχεδιασμού, δηλαδή στρατηγικής ανάλυσης και διερεύνησης εναλλακτικών μελλοντικών εξελίξεων (strategic foresight). Στόχος του ήταν να μεταφέρει τον προβληματισμό από την ανάλυση των σημερινών προκλήσεων στη συστηματική διερεύνηση διαφορετικών εκδοχών του μέλλοντος και της σύνδεσής τους με τις επιλογές του παρόντος.

Στην άσκηση έλαβαν μέρος 11 από τους 34 συμμετέχοντες της Ακαδημίας. Η διάρκειά της ήταν περίπου δυόμισι ώρες και ο χρονικός ορίζοντας ορίστηκε στα δέκα έτη, με κεντρικό ερώτημα:

«Πώς φανταζόμαστε την Ελλάδα σε δέκα χρόνια από σήμερα;»

Ο δεκαετής ορίζοντας επιλέχθηκε ώστε να επιτρέπει την απομάκρυνση από τις άμεσες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις, χωρίς να αποσυνδέει τη συζήτηση από τις αποφάσεις που λαμβάνονται σήμερα.

Η άσκηση είχε εκπαιδευτικό και διερευνητικό χαρακτήρα και δεν αποσκοπούσε σε αντιπροσωπευτική ή εξαντλητική αποτύπωση των πιθανών μελλοντικών εξελίξεων.

Από τις πρώιμες ενδείξεις στα εναλλακτικά σενάρια

Το εργαστήριο ξεκίνησε με σύντομη εισαγωγή στις βασικές αρχές της στρατηγικής διερεύνησης του μέλλοντος και, κυρίως, στη διάκρισή της από την πρόβλεψη. Σκοπός δεν ήταν να εκτιμηθεί ποια εξέλιξη είναι πιθανότερη, αλλά να εξεταστούν διαφορετικές εύλογες εκδοχές του μέλλοντος και να διερευνηθούν οι ευκαιρίες, οι κίνδυνοι και τα διλήμματα που θα μπορούσαν να ανακύψουν σε καθεμία από αυτές.

Σε πρώτο στάδιο, οι συμμετέχοντες εντόπισαν αναδυόμενες τάσεις, ενδεχόμενες ανατροπές και πρώιμες ενδείξεις αλλαγής που θα μπορούσαν να επηρεάσουν ουσιαστικά την Ελλάδα κατά την επόμενη δεκαετία. Η διαδικασία αξιοποίησε στοιχεία της μεθοδολογίας horizon scanning, δηλαδή της συστηματικής αναζήτησης και αξιολόγησης ενδείξεων που μπορεί να προαναγγέλλουν σημαντικές μελλοντικές μεταβολές.

Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε δύο ομάδες και χρησιμοποίησαν το πλαίσιο STEEP, εξετάζοντας τους παράγοντες αλλαγής σε πέντε διαστάσεις: κοινωνική (Social), τεχνολογική (Technological), οικονομική (Economic), περιβαλλοντική (Environmental) και πολιτική (Political). Στη συζήτηση εντάχθηκαν, μεταξύ άλλων, η τεχνητή νοημοσύνη και ο ψηφιακός μετασχηματισμός, η οικονομία και η αγορά εργασίας, η κλιματική αλλαγή και οι φυσικοί πόροι, η μετανάστευση, οι κοινωνικές ανισότητες, η εμπιστοσύνη στους θεσμούς και οι γεωπολιτικές μεταβολές.

Από το σύνολο των παραγόντων αναδείχθηκαν δύο διαστάσεις ως ιδιαίτερα κρίσιμες για την πορεία της χώρας: η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή. Η διασταύρωσή τους σε δύο άξονες —υψηλή ή χαμηλή οικονομική ανάπτυξη και υψηλή ή χαμηλή κοινωνική συνοχή— διαμόρφωσε τέσσερις διακριτές εκδοχές για την Ελλάδα του 2036. Οι υπόλοιποι παράγοντες δεν αποκλείστηκαν από την ανάλυση, αλλά ενσωματώθηκαν στη διαμόρφωση και στις πιθανές συνέπειες κάθε σεναρίου.

Οι τίτλοι των τεσσάρων σεναρίων επιλέχθηκαν από τους ίδιους τους συμμετέχοντες στο τέλος της διαδικασίας. Ο δημιουργικός τους χαρακτήρας αποτυπώνει τη συμμετοχική φύση της άσκησης (για λόγους αναλυτικής σαφήνειας, κάθε τίτλος συνοδεύεται από ουδέτερο υπότιτλο που προσδιορίζει τη θέση του σεναρίου στους δύο βασικούς άξονες).

Τα σενάρια δεν αποτελούν προβλέψεις ούτε εκτιμήσεις της πιθανότητας συγκεκριμένων εξελίξεων. Αποτελούν συνεκτικές εναλλακτικές εκδοχές του μέλλοντος, σχεδιασμένες ώστε να διευρύνουν το πεδίο του στρατηγικού

προβληματισμού και να αναδείξουν επιλογές, κινδύνους και ευκαιρίες που διαφορετικά μπορεί να παραβλέπονταν.

	Υψηλή οικονομική ανάπτυξη	Χαμηλή οικονομική ανάπτυξη
Υψηλή κοινωνική συνοχή	Η Ελλάδα στη χώρα των θαυμάτων	Η Ελλάς του '60
Χαμηλή κοινωνική συνοχή	Ο μικρός ψηφιακός πρίγκιπας	Η μεγάλη ανατριχίλα

Σενάριο 1: Ο μικρός ψηφιακός πρίγκιπας

Υψηλή οικονομική ανάπτυξη – Χαμηλή κοινωνική συνοχή

Βασικά χαρακτηριστικά

Η Ελλάδα επιτυγχάνει υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης και επιταχύνει τον τεχνολογικό και ψηφιακό μετασχηματισμό της. Η τεχνητή νοημοσύνη ενσωματώνεται ευρύτερα στην οικονομία και στις δημόσιες υπηρεσίες, η αυτοματοποίηση αυξάνει την αποδοτικότητα και αναπτύσσονται νέες μορφές οικονομικής δραστηριότητας και απασχόλησης.

Τα οφέλη της προόδου, ωστόσο, δεν κατανέμονται ισόρροπα. Η πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες, στις απαιτούμενες δεξιότητες και στις οικονομικές ευκαιρίες παραμένει άνιση, δημιουργώντας νέες κοινωνικές και οικονομικές διαχωριστικές γραμμές. Παρά την αναπτυξιακή δυναμική, η εμπιστοσύνη στους θεσμούς παραμένει περιορισμένη και το αίσθημα κοινωνικού αποκλεισμού ενισχύεται.

Κύριες ευκαιρίες

Η ταχεία τεχνολογική πρόοδος μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητα, να δημιουργήσει νέους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και να βελτιώσει την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των δημόσιων υπηρεσιών. Παράλληλα,

μπορεί να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της χώρας και να διευρύνει τις δυνατότητες για νέες μορφές απασχόλησης και επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Κύριοι κίνδυνοι

Η πορεία αυτή δεν είναι δεδομένη ούτε αυτοτροφοδοτούμενη. Οι γεωπολιτικές ή οικονομικές αναταράξεις, οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής ή η άνιση κατανομή των ωφελειών της τεχνολογίας μπορούν να υπονομεύσουν είτε την αναπτυξιακή δυναμική είτε την κοινωνική συνοχή. Η τεχνολογική ανάπτυξη μπορεί να διευρύνει τις εισοδηματικές και ψηφιακές ανισότητες, ενώ η παραπληροφόρηση και η αυξανόμενη δυσκολία διάκρισης αξιόπιστου από κατασκευασμένο ψηφιακό περιεχόμενο μπορούν να εντείνουν την πόλωση και να διαβρώσουν περαιτέρω την εμπιστοσύνη.

Ενδείξεις προς παρακολούθηση

(i) Ταχεία αύξηση της παραγωγικότητας και της ψηφιοποίησης χωρίς αντίστοιχη μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων, (ii) διεύρυνση του χάσματος ψηφιακών δεξιοτήτων, (iii) περαιτέρω υποχώρηση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς και στην αξιοπιστία της πληροφορίας.

Στρατηγικό ερώτημα: Πώς μπορεί η Ελλάδα να διασφαλίσει ότι τα οφέλη της οικονομικής και τεχνολογικής προόδου διαχέονται ευρύτερα στην κοινωνία;

Σενάριο 2: Η Ελλάδα στη χώρα των θαυμάτων

Υψηλή οικονομική ανάπτυξη – Υψηλή κοινωνική συνοχή

Βασικά χαρακτηριστικά

Στο σενάριο αυτό, η οικονομική ανάπτυξη συνδυάζεται με υψηλή κοινωνική εμπιστοσύνη, αποτελεσματικούς θεσμούς και ευρεία συμμετοχή στα οφέλη της προόδου. Η τεχνολογία και η τεχνητή νοημοσύνη αξιοποιούνται παραγωγικά, οι δημόσιες υπηρεσίες βελτιώνονται και δημιουργούνται νέες θέσεις ποιοτικής απασχόλησης.

Η ενεργειακή μετάβαση συμβάλλει στη μείωση του ενεργειακού κόστους και στην αποτελεσματικότερη χρήση της ενέργειας και των φυσικών πόρων. Παράλληλα, η Ελλάδα λειτουργεί μέσα σε μια περισσότερο συνεκτική Ευρώπη, με ενισχυμένη δυνατότητα κοινής δράσης σε κρίσιμους τομείς, μεταξύ άλλων στην άμυνα και στην εξωτερική πολιτική.

Κύριες ευκαιρίες

Η ισχυρή κοινωνική συνοχή αποτελεί σημαντικό απόθεμα ανθεκτικότητας. Η συνύπαρξη υψηλής ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής μπορεί να δημιουργήσει έναν ενάρετο κύκλο, διευρύνοντας τα περιθώρια για επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, υποδομές και δημόσιες υπηρεσίες και διευκολύνοντας την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων.

Κύριοι κίνδυνοι

Ο κυριότερος κίνδυνος στο σενάριο αυτό είναι ο εφησυχασμός: η θεώρηση του ενάρετου κύκλου ανάπτυξης και συνοχής ως δεδομένου, χωρίς τη συνεχή θεσμική μέριμνα και τις επενδύσεις που τον συντηρούν. Η διατήρηση της θετικής αυτής πορείας προϋποθέτει, επιπλέον, ένα σταθερό και ανθεκτικό περιβάλλον. Παράγοντες όπως η διεθνής αστάθεια, οι οικονομικές πιέσεις, οι περιβαλλοντικές μεταβολές και οι κοινωνικές ανισότητες που ενδέχεται να προκύψουν από τον τεχνολογικό μετασχηματισμό μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τη μελλοντική εξέλιξη.

Ενδείξεις προς παρακολούθηση

(i) Ταυτόχρονη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ποιότητας της απασχόλησης, (ii) μείωση κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων, (iii) ενίσχυση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, (iv) ευρύτερη πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες και στις σχετικές δεξιότητες, (v) αποτελεσματικότερη ευρωπαϊκή συνεργασία.

Στρατηγικό ερώτημα: Πώς μπορεί η οικονομική και η τεχνολογική πρόοδος να μετατρέπεται συστηματικά σε ευρύτερο κοινωνικό όφελος, ώστε ανάπτυξη και συνοχή να λειτουργούν ενισχυτικά μεταξύ τους;

Σενάριο 3: Η μεγάλη ανατριχίλα

Χαμηλή οικονομική ανάπτυξη – Χαμηλή κοινωνική συνοχή

Βασικά χαρακτηριστικά

Στο σενάριο αυτό, η οικονομική στασιμότητα συνδυάζεται με κοινωνικό κατακερματισμό και περιορισμένη ικανότητα προσαρμογής στις τεχνολογικές, ενεργειακές, περιβαλλοντικές και γεωπολιτικές μεταβολές.

Η πολιτική πόλωση και ο λαϊκισμός ενισχύονται, η παραπληροφόρηση υπονομεύει περαιτέρω την εμπιστοσύνη και οι κοινωνικές ανισότητες διευρύνονται. Παράλληλα, περιβαλλοντικές πιέσεις, όπως η λειψυδρία, συμπλέκονται με μεταναστευτικές και γεωπολιτικές προκλήσεις, δημιουργώντας ένα περιβάλλον αλληλοτροφοδοτούμενων κρίσεων.

Κύριες ευκαιρίες

Οι δυνατότητες είναι περιορισμένες, αλλά η έγκαιρη αναγνώριση μιας δυσμενούς πορείας μπορεί να δημιουργήσει περιθώριο για διορθωτικές παρεμβάσεις πριν οι επιμέρους πιέσεις αποκτήσουν αυτοτροφοδοτούμενο χαρακτήρα. Υπό ορισμένες συνθήκες, οι ίδιες οι κρίσεις μπορούν επίσης να λειτουργήσουν ως καταλύτης θεσμικών αλλαγών και νέων μορφών συνεργασίας.

Κύριοι κίνδυνοι

Ο σημαντικότερος κίνδυνος είναι η διαμόρφωση ενός φαύλου κύκλου: η χαμηλή ανάπτυξη περιορίζει τις επενδύσεις και τις ευκαιρίες, οι ανισότητες και η ανασφάλεια αποδυναμώνουν την κοινωνική εμπιστοσύνη και η θεσμική αποδυνάμωση δυσχεραίνει περαιτέρω την εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, οι εξωτερικές κρίσεις μπορούν ευκολότερα να μετατραπούν σε εσωτερική αστάθεια.

Ενδείξεις προς παρακολούθηση

(i) Επίμονη χαμηλή παραγωγικότητα και επενδυτική δραστηριότητα, (ii) αύξηση των ανισοτήτων, (iii) επιδείνωση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, (iv) ενίσχυση της πολιτικής πόλωσης και της παραπληροφόρησης, (v) αυξανόμενη δυσκολία συντονισμένης θεσμικής ανταπόκρισης σε σύνθετες κρίσεις.

Στρατηγικό ερώτημα: Πώς μπορεί να αποτραπεί η ταυτόχρονη αποδυνάμωση της οικονομίας, της κοινωνικής εμπιστοσύνης και της θεσμικής ικανότητας πριν οι επιμέρους πιέσεις αρχίσουν να αλληλοενισχύονται;

Σενάριο 4: Η Ελλάς του '60

Χαμηλή οικονομική ανάπτυξη – Υψηλή κοινωνική συνοχή

Βασικά χαρακτηριστικά

Η Ελλάδα διατηρεί ισχυρούς κοινωνικούς δεσμούς και υψηλά επίπεδα αλληλεγγύης, αλλά δεν κατορθώνει να παρακολουθήσει με την ίδια ταχύτητα τις διεθνείς οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις.

Η οικογένεια, οι τοπικές κοινότητες και τα άτυπα δίκτυα αλληλεγγύης αποκτούν μεγαλύτερο ρόλο στην αντιμετώπιση των οικονομικών δυσκολιών. Η κοινωνική συνοχή μετριάζει ορισμένες από τις συνέπειες της στασιμότητας, χωρίς όμως να μπορεί από μόνη της να εξασφαλίσει την αναγκαία παραγωγική και οικονομική ανανέωση.

Κύριες ευκαιρίες

Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι το βασικό πλεονέκτημα του σεναρίου αυτού. Η εμπιστοσύνη, οι κοινοτικοί δεσμοί και τα δίκτυα αλληλεγγύης μπορούν να υποστηρίξουν συλλογικές λύσεις και να αποτελέσουν βάση για μια μελλοντική αναπτυξιακή επανεκκίνηση.

Κύριοι κίνδυνοι

Η κοινωνική σταθερότητα μπορεί να συγκαλύψει μια σταδιακή οικονομική και τεχνολογική υστέρηση. Η χαμηλή ανάπτυξη, η δημογραφική γήρανση και η περιορισμένη υιοθέτηση νέων τεχνολογιών μπορούν να περιορίσουν μακροπρόθεσμα την ανταγωνιστικότητα και τις ευκαιρίες των νεότερων γενεών. Υπάρχει, επομένως, ο κίνδυνος η κοινωνική συνοχή να λειτουργεί κυρίως ως μηχανισμός προσαρμογής στη στασιμότητα και όχι ως αφετηρία ανανέωσης.

Ενδείξεις προς παρακολούθηση

Επίμονα χαμηλή παραγωγικότητα και επενδυτική δραστηριότητα, σε συνδυασμό με: (i) διατήρηση υψηλής κοινωνικής εμπιστοσύνης, (ii) καθυστέρηση στην υιοθέτηση νέων τεχνολογιών σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, (iii) επιτάχυνση της δημογραφικής γήρανσης και της εκροής νέων προς το εξωτερικό, (iv) αυξανόμενη εξάρτηση από την οικογένεια και τα άτυπα δίκτυα αλληλεγγύης για την κάλυψη βασικών αναγκών.

Στρατηγικό ερώτημα: Πώς μπορούν το κοινωνικό κεφάλαιο και η αλληλεγγύη να μετατραπούν σε δύναμη οικονομικής και παραγωγικής ανανέωσης, αντί να λειτουργούν αποκλειστικά ως μηχανισμοί προσαρμογής στη στασιμότητα;

Κυριότερες εξελίξεις προς παρακολούθηση έως το 2036

- Κοινωνικές & περιφερειακές ανισότητες
- Εμπιστοσύνη στους θεσμούς
- Παραγωγικότητα & ποιότητα απασχόλησης
- Πρόσβαση σε τεχνολογία & δεξιότητες
- Δημογραφικές μεταβολές
- Κλιματική πίεση & θεσμική ικανότητα απόκρισης

Από τα σενάρια στη στρατηγική: ποιες εξελίξεις αξίζει να παρακολουθούμε

Η αξία των τεσσάρων σεναρίων δεν βρίσκεται στην επιλογή εκείνου που θεωρείται πιθανότερο ή περισσότερο επιθυμητό. Βρίσκεται στη δυνατότητα να εξετάζονται οι σημερινές επιλογές υπό διαφορετικές μελλοντικές συνθήκες, να αναγνωρίζονται εγκαίρως κρίσιμες μεταβολές και να ελέγχεται κατά πόσο οι σημερινές πολιτικές παραμένουν αποτελεσματικές απέναντι σε περισσότερες από μία πιθανές εξελίξεις.

Η σύγκριση των σεναρίων αναδεικνύει ότι η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή αποτελούν διακριτές αλλά στενά συνδεδεμένες στρατηγικές προκλήσεις. Η ανάπτυξη δεν εγγυάται από μόνη της κοινωνική σταθερότητα, όπως υποδεικνύει ο «Μικρός ψηφιακός πρίγκιπας». Αντίστοιχα, η κοινωνική συνοχή δεν αρκεί για να

εξασφαλίσει μακροπρόθεσμη ευημερία χωρίς παραγωγική και τεχνολογική ανανέωση, όπως δείχνει η «Ελλάς του '60». Η «Μεγάλη ανατριχίλα» αποτυπώνει τον κίνδυνο διαφορετικές πιέσεις να αλληλοενισχυθούν και να δημιουργήσουν έναν φαύλο κύκλο αποδυνάμωσης, ενώ η «Ελλάδα στη χώρα των θαυμάτων» περιγράφει την αντίστροφη δυναμική: έναν ενάρετο κύκλο ανάπτυξης, θεσμικής αποτελεσματικότητας και κοινωνικής εμπιστοσύνης.

Για τον στρατηγικό σχεδιασμό, ιδιαίτερη σημασία έχει επομένως η συστηματική παρακολούθηση κρίσιμων ενδείξεων: της εξέλιξης των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων, της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, της παραγωγικότητας και της ποιότητας της απασχόλησης, της πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες και δεξιότητες, των δημογραφικών μεταβολών, των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και της ικανότητας των θεσμών να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε σύνθετες κρίσεις.

Η ουσία της άσκησης βρίσκεται τελικά στη μετατόπιση από την προσπάθεια πρόβλεψης ενός μοναδικού μέλλοντος στην ενίσχυση της ικανότητας προετοιμασίας για περισσότερες από μία εύλογες εκδοχές του. Αυτό αποτελεί και τον πυρήνα της στρατηγικής διερεύνησης του μέλλοντος: **όχι να γνωρίζουμε εκ των προτέρων τι θα συμβεί, αλλά να είμαστε καλύτερα προετοιμασμένοι να αποφασίσουμε υπό συνθήκες αβεβαιότητας¹.**

¹ Ενδεικτικές μεθοδολογικές αναφορές

- [OECD, Strategic Foresight](#)
- [European Commission, Strategic Foresight](#)
- [Joint Research Centre, Competence Centre on Foresight](#)

6. Τι μας είπαν οι συμμετέχοντες

Μετά την ολοκλήρωση των εργασιών, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν την Ακαδημία μέσω ανώνυμου ερωτηματολογίου. Τα ευρήματα προσφέρουν χρήσιμες ενδείξεις για την εμπειρία των συμμετεχόντων και για τον σχεδιασμό των επόμενων διοργανώσεων.

Συνολική αποτίμηση

Δείκτης (κλίμακα 1–5)	Μέσος όρος
Θα επιθυμούσα να συμμετάσχω ξανά	5,0
Θα πρότεινα την Πολιτική Ακαδημία σε άλλους	4,8
Συνολική ικανοποίηση	4,6
Οι εισηγήσεις ήταν υψηλού επιπέδου	4,6
Οι συζητήσεις ήταν ουσιαστικές	4,6
Κατανόησα καλύτερα τις σύγχρονες πολιτικές προκλήσεις	4,6
Ανταπόκριση στις προσδοκίες	4,5
Ευκαιρία γνωριμίας με ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα	4,3

Στις απαντήσεις για το πιο χρήσιμο στοιχείο της Ακαδημίας επανέρχονται κυρίως δύο χαρακτηριστικά: η δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας με τους ομιλητές και η ουσιαστική συζήτηση που ακολούθησε τις εισηγήσεις. Θετικά αποτιμήθηκαν επίσης η επικαιρότητα και η ποικιλία των θεματικών, καθώς και η συνύπαρξη πολιτικών, πανεπιστημιακών και στελεχών της αυτοδιοίκησης στο ίδιο πλαίσιο διαλόγου.

Με τα δικά τους λόγια: τι ξεχώρισαν οι συμμετέχοντες

«η αμεσότητα που υπήρχε μεταξύ συμμετεχόντων και ομιλητών»

«ο διάλογος που ακολούθησε και η αφορμή για περαιτέρω προβληματισμό»

«συζήτηση σε καλό κλίμα με γνώστες των θεμάτων»

Τι θα ήθελαν να δουν στη συνέχεια

Οι προτάσεις για την επόμενη διοργάνωση δίνουν έμφαση στην ενίσχυση του συμμετοχικού χαρακτήρα της Ακαδημίας: περισσότερα πρακτικά εργαστήρια, περισσότερη ομαδική εργασία με συγκεκριμένο αποτέλεσμα και περισσότερο χρόνο για ανταλλαγή απόψεων μεταξύ συμμετεχόντων και ομιλητών. Αναφέρθηκαν επίσης η περαιτέρω ενίσχυση της συμμετοχής νέων και η δημιουργία περισσότερων ευκαιριών για άτυπη επικοινωνία και δικτύωση.

Ως προς τις θεματικές επόμενων Ακαδημιών, συχνότερα αναφέρθηκαν η μετανάστευση, η ευρωπαϊκή πολιτική και γεωπολιτική και η τεχνητή νοημοσύνη. Στις ανοικτές απαντήσεις προτάθηκαν ακόμη η συμμετοχή των νέων στις πολιτικές διαδικασίες, η σχέση παραπληροφόρησης και δημοκρατίας, η ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας, το δημογραφικό, η κοινωνική πολιτική, η οικονομία και οι σχέσεις Ευρώπης–Ηνωμένων Πολιτειών.

7. Κατευθύνσεις για τη συνέχεια της Πολιτικής Ακαδημίας

Η πρώτη διοργάνωση στα Χανιά έθεσε τις βάσεις για τη συνέχεια και την περαιτέρω ανάπτυξη της Πολιτικής Ακαδημίας. Η εμπειρία του διημέρου, ο διάλογος με τους συμμετέχοντες και τα ευρήματα της αξιολόγησης διαμορφώνουν τέσσερις βασικές κατευθύνσεις για τη συνέχεια της πρωτοβουλίας.

1. Περισσότερα πρακτικά εργαστήρια

Στόχος μας είναι η Πολιτική Ακαδημία να συνεχιστεί ως ετήσια πρωτοβουλία πολιτικής παιδείας, στρατηγικού προβληματισμού και ουσιαστικής ανταλλαγής μεταξύ νέων επαγγελματιών, ερευνητών και ανθρώπων με εμπειρία στη χάραξη και στην εφαρμογή δημόσιων πολιτικών. Στον σχεδιασμό των επόμενων διοργανώσεων θα ενισχυθεί το εργαστηριακό σκέλος, με περισσότερο χρόνο για ομαδική εργασία, συμμετοχικές μεθόδους και επεξεργασία συγκεκριμένων ερωτημάτων πολιτικής.

2. Νέες στρατηγικές περιφέρειες

Το μοντέλο «στρατηγική περιοχή – ευρωπαϊκή πολιτική» στόχος μας είναι να εφαρμοστεί και σε άλλες περιφέρειες της Ελλάδας. Κάθε Ακαδημία θα εστιάζει σε

έναν τόπο όπου ευρύτερες ευρωπαϊκές προκλήσεις αποκτούν ιδιαίτερη τοπική σημασία, αναδεικνύοντας τη σχέση ανάμεσα στις στρατηγικές επιλογές, τις διαφορετικές συνθήκες κάθε περιφέρειας και τις απαιτήσεις της εφαρμογής τους. Οι θεματικές που πρότειναν οι συμμετέχοντες στην πρώτη Ακαδημία προσφέρουν μια πρώτη ένδειξη για τα πεδία που μπορούν να διερευνηθούν στη συνέχεια.

3. Εδραίωση της κοινότητας της Πολιτικής Ακαδημίας

Η κοινότητα που δημιουργείται μέσα από την Ακαδημία δεν εξαντλείται με την ολοκλήρωση κάθε διοργάνωσης. Στόχος είναι οι συμμετέχοντες να διατηρούν την επικοινωνία μεταξύ τους, να ανταλλάσσουν γνώσεις και εμπειρίες και, όπου υπάρχουν κοινά ενδιαφέροντα και πρόσφορο έδαφος, να αναπτύσσουν νέες συνεργασίες και πρωτοβουλίες. Με τον τρόπο αυτό, η Ακαδημία μπορεί σταδιακά να δημιουργήσει ένα ευρύτερο δίκτυο με κοινό υπόβαθρο την πολιτική παιδεία, την κριτική σκέψη και την ενεργό συμμετοχή.

4. Από τα συμπεράσματα στην ανάλυση και το δημόσιο διάλογο

Η παραγωγή γνώσης δεν ολοκληρώνεται με το τέλος του διημέρου. Τα βασικά συμπεράσματα, οι προτεραιότητες και τα εργαλεία που προκύπτουν από κάθε Ακαδημία θα μπορούν να αξιοποιούνται σε σύντομα κείμενα πολιτικής, θεματικές εκδόσεις και παρεμβάσεις δημόσιου διαλόγου, με στόχο τη διάχυσή τους σε θεσμικούς, επιστημονικούς και κοινωνικούς φορείς.

Η Πολιτική Ακαδημία ξεκίνησε από την Κρήτη, μια περιφέρεια στην οποία συναντώνται με ιδιαίτερη ένταση κρίσιμες ευρωπαϊκές προκλήσεις. Η συνέχεια της πρωτοβουλίας θα εστιάσει ακριβώς σε τέτοιες περιοχές: **περιφέρειες όπου οι μεγάλες ευρωπαϊκές επιλογές έρχονται αντιμέτωπες με τις προκλήσεις της εφαρμογής τους και όπου η σύνδεση του στρατηγικού με το τοπικό αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο.**

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Στρατηγικές Περιοχές και Ευρωπαϊκή Πολιτική:
Η περιοχή της Κρήτης

6 - 7 Ιουλίου 2026

Χανιά, Κρήτη

Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών «Ελευθερίος Κ. Βενιζέλος»
(αίθουσα Σταύρος Σ. Νιάρχος), πλατεία Έλενας Βενιζέλου, Χαλέπα, Χανιά

ΗΜΕΡΑ 1: Δευτέρα, 6 Ιουλίου

- 10:00 Προέλευση και εγγραφή
- 10:30-11:00 Χαιρετισμοί
- Άννυ Καμαριώτη, Γενική Διευθύντρια Ιδρύματος Κωνσταντίνος κ. Μητσotάκης
 - Γεώργιος Κουκουράκης, Γενικός Διευθυντής Εθνικού Ιδρύματος «Ελευθερίος Κ. Βενιζέλος»
 - Τζένη Καπέλλου, Διευθύντρια Hanns Seidel σε Ελλάδα και Κύπρο
- 11:00-12:00 Ανατολική Μεσόγειος: Γεωπολιτικές προκλήσεις και οι στρατηγικές προτεραιότητες της Ευρώπης
- Συντονισμός: Βασίλης Νέδος, Διπλωματικός και αμυντικός συντάκτης, δημοσιογράφος και αρθρογράφος στην εφημ. Καθημερινή, Διδάκτωρ Ευρωπαϊκής Ιστορίας
- Ντόρα Μπακογιάννη, Βουλευτής Χανίων, Πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών και Άμυνας της Βουλής, Αντιπρόεδρος της Ελληνικής Αντιπροσωπείας στο Συμβούλιο της Ευρώπης, πρώην Υπουργός Εξωτερικών
- 12:00-12:15 Διάλειμμα
- 12:15-13:15 Ενεργειακή Μετάβαση και Στρατηγική Αυτονομία
- Συντονισμός: Γεώργιος Πλεύρης, Επικεφαλής Στρατηγικού Σχεδιασμού και Διεθνούς Συνεργασίας, Γραφείο Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας
- Νικόλαος Καλογεράς, Αντιπεριφερειάρχης Χανίων
 - Παναγιώτης Σημανδηράκης, Δήμαρχος Χανίων
 - Μιχάλης Ζερβάκης, Πρύτανης Πολυτεχνείου Κρήτης
 - Δημήτρης Κόλλιας, Σύμβουλος Ενεργειακής Στρατηγικής, EU Climate Pact Ambassador, πρ. Σύμβουλος Υφ. Ενέργειας 2023-2025
- 13:15-14:30 Γεύμα
- 14:30-15:30 Βιώσιμη Ανάπτυξη και Τουρισμός
- Συντονισμός: Δημήτρης Μιχελογιάννης, Ειδικός Σύμβουλος Περιφερειάρχη Κρήτης για θέματα βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης
- Κυριάκος Κώτσογλου, Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Τουρισμού Περιφέρειας Κρήτης
 - Τάσος Αλόγλου, Αντιδήμαρχος Οικονομικών Δήμου Χανίων
 - Γεώργιος Τσίνας, Σύμβουλος Στρατηγικής και Επικοινωνίας
- 15:30-16:00 Συμπεράσματα / Q&A
- Γεώργιος Βουρλάκης, Υπεύθυνος Ανάπτυξης & Προγραμμάτων Ιδρύματος Κωνσταντίνος Κ. Μητσotάκης

ΗΜΕΡΑ 2: Τρίτη, 7 Ιουλίου

- 9:30 Προέλευση
- 10:00-11:00 Κλιματική Κρίση και Ανθρώπινη Κινητικότητα στην Ανατολική Μεσόγειο
- Συντονισμός: Γεώργιος Βουρλάκης, Υπεύθυνος Ανάπτυξης & Προγραμμάτων Ιδρύματος Κωνσταντίνος Κ. Μητσotάκης
- Δημήτρης Καιρίδης, Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος Νέας Δημοκρατίας, Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, πρώην Υπουργός Μετανάστευσης και Ασύλου
 - Μάνος Καραγιάννης, Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας & Τμήμα Αμυντικών Σπουδών στο King's College London
 - Γιάννης Βουρδουμπάς, Χημικός μηχανικός ΕΜΠ, MSc, PhD
- 11:00-11:30 Διάλειμμα
- 11:30-13:00 Διαδραστικό Εργαστήριο Στρατηγικού Σχεδιασμού (Future Lab)
- Γεώργιος Πλεύρης, Επικεφαλής Στρατηγικού Σχεδιασμού και Διεθνούς Συνεργασίας, Γραφείο Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας
- 13:00-13:30 Συμπεράσματα
- Γεώργιος Βουρλάκης, Υπεύθυνος Ανάπτυξης & Προγραμμάτων Ιδρύματος Κωνσταντίνος Κ. Μητσotάκης

ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

